

ÇOCUĞUN SAYGI HAKKI*

Janusz Korczak

Çev.**: Berat Durmuş***

Memduh Cemil Şirin****

Yazar Hakkında

Çocuğun Saygı Hakkı isimli eserden bir bölümün çevirisini sunmadan önce kısaca yazarı Janusz Korczak'ı tanıyalım.

Asıl adı Henryk Goldszmit olan polonyalı çocuk hakları öncüsü, çocuk hekimi ve pedagoğ. 1878'te Varşova'da laik bir yahudi aile ortamında doğmuş ve yetişmiştir. Babasının intiharı ile zor bir çocukluk dönemi geçirmiştir. Tıp eğitimi almıştır. Şehirdeki öksüz çocuklara yardım ederken sevginin, saygının ve eğitimin çocukların hayatındaki önemini gözlemlemiş ve ilk pedagojik teorilerini hazırlamıştır.

Ünlü bir doktor ve yazar olmasına rağmen akademik kariyerini iki yetimhane açmak için bırakmıştır. İlk yetimhane öksüz yahudi çocuklar için 1912'te, ikincisi ise savaş mağduru öksüz katolik çocuklar için 1919'ta açılmıştır.

Bu yetimhanelerde demokrasi, adalet, haklarda ve sorumluluklarda eşitlik prensipleri ekseninde geliştirdiği pedagojik yöntemleri uygulamıştır. Korczak'm çocuklara yaklaşımını göstermesi bakımından, geliştirdiği farklı yöntemlerden birini örnek olarak paylaşalım: Yetimhanede kalan çocuklar sürekli kavga etmekte ve birbirlerine vurmaktadırlar. Bütün uyarılar ve cezalar bu sorunun çözümünde yetersiz kalmaktadır. Birgün, Korczak çocukları toplar ve vurmadan 24 saat önce bunu vurmak istedikleri çocuğa yazılı olarak bildirme şartı ile vurmanın serbest olduğunu söyler. İlk bakışta çocukların birbirlerine vurmasını serbestleştiren böyle bir düşünce garipsenebilir. Korczak böyle yaparak, çocukların en temel haklarından düşünme hakkını harekete geçirmek istemiştir. 24 saatlik bekleme süresi ister istemez çocukları vurma

---

* Çocuğun Saygı Hakkı isimli eserde yer alan Saygı Hakkı ve Çocuğun Kendi Olma Hakkı alt başlıklarının çevirisidir.

** Fransızca'dan çevirisi yapılan metne kaynak olarak Paris'te Fabert Yayınevi tarafından Kasım 2009'da "Le droit de l'enfant au respect" adıyla basılan eserin 35 ila 52. sayfaları arasında yer alan "le droit au respect" ve "le droit de l'enfant à être ce qu'il est" metinleri kullanılmıştır. Fabert Yayınevi'nden 25.03.2011 tarihinde gerekli çeviri izni yazılı olarak alınmıştır.

*** Poitiers Üniversitesi Hukuk Fakültesi Lisans Öğrencisi

**** Paris 1 Panthéon Sorbonne Üniversitesi Kamu Hukuku Doktora Öğrencisi

istekleri üzerinde düşünmeye itmiş ve bu yöntem olumlu sonuçlar vererek çocukları vurmadan vazgeçirmede bir ölçüde işe yaramıştır.

Korczak çocuğun saygı hakkından ilk olarak 1914'te Bir Çocuk Nasıl Sevilmeli isimli eserinde bahsetmiştir. Korczak'm kaleme aldığı 1928 tarihli Çocuğun Saygı Hakkı metni, XX. yüzyıl çocuk hakları düşüncesinin, Batı'da, ilk temel metni olarak kabul edilmektedir.

Çocuk hakları alanında ilk manifestodur da denilebilir. 1919'da Birleşmiş Milletler Çocukların Korunması Komitesi'nin kurulması ile başlayan 1924 tarihli Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi ile devam edip 1989 tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesi ile devam eden uluslararası çalışmalarda, hayatını çocuklara adayan Korczak'm düşüncelerinin ve özellikle Çocuğun Saygı Hakkı metninin büyük etkisi vardır.

Bir Çocuk Nasıl Sevilmeli, Getto Günlüğü önemli eserleridir. 1. Mathias isimli bir de çocuk romanı bulunmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sırasında, 1942'de, kendisinin kaçma imkânı olmasına rağmen çocukları bırakmamış ve yetimhanesinde kalan 200 çocukla birlikte Treblinka toplama kampına götürülerek öldürülmüştür.

Korczak'm düşünce dünyasını daha iyi anlamak için 1941'de yazdığı şu veciz satırlara kulak verelim: "Çocuklar insanların üçte birini oluşturuyor. Çocukluk dönemi ise insan hayatının üçte birine denk düşüyor. Öyleyse, çocuklara yeryüzündeki bütün zenginliklerin üçte birini vermeliyiz. Bu, bir lütuf değil, onların hakkıdır."

Aşağıda, 1928'de yazılmış satırları okurken sanki günümüzde yazılmış düşüncesine kapılabılırsınız. Maalesef, 2000'li yılların dünyasında çocuklar için pek değişen bir şey olmadı. Yazıda eleştirilen XX. yüzyıl başındaki yetişkinlerin çocuğa bakışı, duygu ve düşünceleri hala varlığını koruyor. Bu durum, XX. yüzyıl boyunca ve günümüzde ortaya konulan çocuğa yönelik ulusal ve uluslararası politikaları, hukuki düzenlemeleri, özellikle uluslararası sözleşmeleri yeterlilik ve işlevsellik yönünden sorgulamamızı gerektiriyor. Çocuklara saygı duyulan, daha güzel bir dünya için umut var ve hep olacak!..

Saygı Hakkı

İki hayat varmış gibi: biri ciddi ve saygın, diğeri ise küçük ve hoşgörülle tahammül edilen. Şöyle deriz: "Geleceğin yetişkini, geleceğin çalışanı, geleceğin vatandaşı. Aslında bu, çocuklar için gerçek hayat ve ciddi şeyler daha sonra, çok uzak bir gelecekte başlayacak demektir." Onların bizim yanımızda yaşamalarına nazikçe müsaade ediyoruz ama hayatımız onlarsız daha kolay olurdu.

Bu yanlış! Çocuklar hemencecik kaybolmak için sürpriz sonucu ortaya çıkmadılar. Ayaküstü karşılaşabileceğimiz, basit bir gülümsemeyle ya da bir merhabayla savuşturabileceğimiz uzak bir tanıdık değil. Çocuklar insanlığın, vatandaşlarımızın önemli bir yüzdesini oluştururlar. Daimi yoldaşlarımızdır: daha önce vardılar, şimdi varlar ve yarın da olacaklar.

Eski Yunan ve Roma'da çocukların öldürülmesine izin veren korkunç bir yasa vardı. Orta Çağ'da, yeni doğmuş ve boğulmuş çocukların balıkçıların ağlarına takıldığı oluyordu. XVII. yüzyılda Paris'te çocuklar dilencilere satılır, daha küçükler ise Notre-Dame'm avlusuna bırakılırlardı. Bu çağ o kadar da uzak değil. Bugün bile bize engel olduklarında çocuklardan kurtuluyoruz. Evlilik

dışı, terk edilmiş, ihmal edilen, istismar edilen, kötü davranılan çocuk sayısı sürekli artış gösteriyor. Onları korumak için yasalar var ama yeteri kadar bir koruma sağlanabiliyor mu? Her şey oldukça değişti: mevzuatı da yeniden gözden geçirmeli.

Zenginleştik. Sadece çalıştığımızın meyvelerini toplamakla yetinmiyoruz artık. Devasa servetlerin mirasçısı, hissedarı ya da ortaklarıyız. Kaç şehre, binaya, fabrikaya, madene, otele, tiyatroya sahibiz? Fakat çocuklar dar yerde yaşıyorlar, boğuluyorlar. Hayatları fakir, sıkıcı ve çetin.

Şöyle genel bir muhasebe yapalım. Acıma duygusu veya lütuf olarak değil bir hak olarak sahip olduklarımızdan yüzdeler kadar çocuğa ne kadar düştüğüne bir bakalım mı? Bu çocuk topluluğuna, bu genç millete, bu köle sınıfına ne kadar harcadığımızı somut bir şekilde inceleyelim. Onlara kalan miras ne kadar? Onları sahip olmaları gerekenlerden, biz sahtekâr yetişkinler, mahrum bırakmadık mı?

Genel, zorunlu bir eğitim sistemi inşa ettik, çocukları zihinsel çalışmaya mecbur ettik, okulda kayıt ve yoklama düzeni kurduk ve çocukları bazen birbiriyle çakışan iki paralel otoriteyi¹ beraber yürütmek gibi ağır bir yükün altında bıraktık.

Askerlik hizmeti, askeri, savaş zamanı geldiğinde çağırmak üzere, görevini yapmaya hazırlar. Bu hazırlık sürecinde devlet askerin bütün ihtiyaçlarını karşılar: barınmasını ve beslenmesini sağlar, bir üniforma ve tüfek verir. Ücretleri doğal bir hak olarak verilir, bir sadaka değildir. Okula gitmek zorunda bırakılan çocuğa gelince, anne-babasından veya toplumdaki ihtiyaçlarını dilemek zorundadır.

Cenevreli sözleşme yapımcılar hak ve görev kavramlarını karıştırmışlar. Beyanname'nin² tonu otoriter olmaktan ziyade tavsiyeden, ricadan ibaret; iyi niyete, yardımseverliğe bir çağrı.

Okul, genç vatandaşların ihtiyaçlarını karşılama konusunda tek yetkili görülüyor. Oysa, neye ihtiyacı olduğunu çocuktan daha iyi kim bilebilir? Akıllıdır, hayatta karşılaşılabileceği zorlukları ve engelleri bilir. Despotça yasaklamalara, katı, anlamsız ve uygulanması imkânsız kurallara, şüpheli gözetimlere, yetişkinlerin kötü niyetli ve hakaret dolu saçmalıklarına bir son verilmeli. Karşılıklı bir anlayış içerisinde davranış inceliklerine, herkesin tecrübesine güvene, hayatta ve işte birbirimizi bütünleyen bir uyuma yer açalım.

Evet, çocuğun bir geleceği olduğu gibi bir de geçmişi var: Derin konular üzerinde saatlerce yalnız başına kafa yormuşluğu, unutulmaz olaylar ve hatıralar var. Bizim gibi hatırlıyor ve unutuyor, hoşlanıyor ve beğenmiyor, mantıklı bir şekilde akıl yürütüyor ve bazen de yanlış yapıyor. Mantıklı bir şekilde güveniyor ya da şüphe ediyor. Çocuk, dilini, haklarını ve geleneklerini bilmediği yabancı bir ülkede kaybolmuş gibidir. Bazen yalnız başına yürümeyi tercih eder, zorluklarla karşılaştığında ise bilgi ve tavsiye arar. İşte o zaman, sorularına cevap verebilecek dikkatli bir rehber ihtiyacı duyar.

¹ Çevirmen Notu: Yazar, iki otorite ile çocukların okul ve ebeveyn otoritesi arasında kalmasını kast etmektedir.

² Korczak, 1924'te Cenevre'de kabul edilen Çocuk Hakları Beyannamesine atıfta bulunmaktadır.

Çocuğun bilgisizliği için saygı istiyorum.

Vicdansız olan, yabancıнын bilgisizliğinden yararlanır, ona anlayışsız bir şekilde cevap vererek yanlışa düşürmek ister. Cevabını söylenerek ve istemeye istemeye verir. Yaygara koparıırken, bağırırken, onlarla kavga ederken, kınarken, onlara öğütler verirken, cezalandırırken işte bu şekilde davranıyoruz. Eğer arkadaşlarıyla konuşmasa, yetişkinleri gizli gizli köşelerde dinlemese, kapı arkalarında yetişkinlerin sohbetlerine şahit olmasa çocuğun bildikleri oldukça kısıtlı olur.

Çocuğun öğrenme gayreti için saygı istiyorum.

Çocuğun acıları ve gözyaşları için de saygı istiyorum.

Yırtılmış pantolonun altında derisi yüzülmüş bir diz, kırılmış bardağın arkasında kanayan bir parmak, bir acı, bir şişkinlik ve bir morluk var. Defterdeki mürekkep lekesi bir kaza, bir terslik, bir felaket...

“Babam çayını döktüğünde, annem ona: “Önemli değil” diyor, bana karşıysa her zaman sinirleniyor...”

Çocuk acıya, önyargıya, adaletsizliğe alışık değildir, bundan dolayı acısı daha fazladır. Daha sık ağlar. Ağlayıp, sızlaması gülmelere sebep olur. Hatta o kadar cılız, o kadar zayıf, anlamsızdır ki bizim için!

Çocuklar bağırurlar, inlerler, sızlanırlar, zırlarlar... İşte çocuklara yönelik yetişkinlerin sözlükten seçmiş oldukları sözcüklerden bazıları...

İnatçılık ve kapristen dökülen gözyaşları, aslında güçsüzlüğün ve isyanın gözyaşlarıdır. Gözyaşları, ümitsizce yapılan bir protesto denemesi, yardıma çağrı, bir şikâyet, hastalığın bir işareti ve her zaman acının göstergesidir.

Çocuğun mal varlığı ve bütçesine saygı istiyorum. Çocuk, kederli bir şekilde ailenin maddi sıkıntılarına ortak olur, eksiklikleri hisseder, kendi fakirliğini arkadaşının geçim kolaylığıyla karşılaştırır, çile ve zorlukla kazanılmış birkaç kurşun kendisi için harcanması fikrinden acı duyar. Bir yük olmak istemez. Bir şapkaya, bir kitaba veya bir sinema biletine ihtiyacı olduğunda veya yeni bir deftere ya da bir kurşun kaleme ihtiyaç duyduğunda ne yapmalı? Değer verdiği birisine bir hediye vermek istediğinde, şekerlemeler almak istediğinde ya da bir arkadaşına herhangi bir eşyasını ödünç vermek istediğinde ne yapmalı? Hiçbir şeyi olmadığından hayatı önemli ihtiyaçlarla, istek ve imrenmelerle doludur. Çocuk mahkemelerine başvuruların önemli bir kısmını hırsızlık suçunun oluşturması sizi düşündürmüyor mu? Çocuğun bütçesine yönelik ihmalmiz kötü sonuçlar doğuruyor, cezalar hiçbir şeyi değiştirmez.

Çocukluk yıllarından kalma kaygılar, endişeler, acılar ve düş kırıklıkları hayal değil, tamamıyla gerçeklerdir.

Çocuk büyür. Daha yoğun bir şekilde yaşar. Soluğu daha hızlı, kalp atışları daha canlıdır. Kendini inşa eder. Uyurken ya da uyanıkken, mutlu veya üzgünken, kurnazlıklar yapıp sizi zor duruma düşürürken ya da gözünüzün önünde düzgün dururken çocuk, hayata daha derinden kök salar. Bedenin büyüyüp kalbin onu takip edemediği durumlar olabilir, yetersizlikler ya da aşırılıklar olabilir.

Bazen, çocuk nefes aldığı gibi koşmayı arzu eder: kendini aşmak, yükselmek ve zaferler kazanmak ister. Bazen, düş kurabilmek için gizlenmek ister.

Güçlü bir istekten bir anda sakinliğe, sıcaklığa ve rahatlığa; yaman bir arzudan yalınlığa geçiş yapar.

Görünüşteki kaprislerin arkasında aslında bir bıkkınlık, bir keyifsizlik, bir nezle, bir arzu, bir taşkınlık, bir yokluk ya da bir rahatsızlık gizlenir. Çocuk çok ateşli ya da üşüyor olabilir, uykusu, açlığı olabilir; bunu her zaman okula gitmemek için bir bahane olarak görmemek gerekir.

Çocuğun zahmetli gelişme sürecindeki gizem ve sarsıntılar için saygı istiyorum.

Çocuğun şuan geçirdiği saat ve gün için de saygı istiyorum. Çocuğun bugün bilinçli ve sorumlu bir şekilde yaşamasına müsaade etmezsek, yarın bunu yapmasını nasıl bekleyebiliriz? Onu ayaklar altında ezmek, yanlış yönlendirmemek, yarının kölesi haline getirmemek, boğmamak, sıkıştırmamak gerekir.

Çocuğun yaşadığı her an için saygı istiyorum. Bırakalım çocuk, sabahın sevinciyle mutlu olsun ve kendine güvensin. Arzu ettiği budur. Bir hikâyeyi dinlerken ya da okurken zaman kaybettiği duygusuna kapılmaz. Bir köpekle konuştuğunda, topla oynadığında, bir resmi dikkatli bir şekilde incelediğinde ya da bir mektup yazdığında; bütün bunları en saf, dürüst haliyle yapar. Ve bu haliyle yapmakta haklıdır.

Yılları, olgunluk seviyesine göre beceriksizce bölüyoruz. Hâlbuki şimdiki zaman hiçbir şekilde olgunlaşmamış değildir, yaşların hiyerarşileri yoktur; acıların, sevinçlerin, umutların ve hayal kırıklıklarının olmadığı gibi. Yaşıyor-muş gibi yapabilir miyiz? Çocukluk, uzun ve önemli yıllardan oluşan olan bir var olmanın, insan olmanın karşılığıdır.

Bir çocukla oynadığımda ya da konuştuğumda, birbiri içine girmiş iki olgun yaşam tarzı birleşir. Bir grupla olduğumda, herkesi aynı bakışla ya da aynı tebessümle selamlarım. Sinirliysen eğer, bu halde kötü ve kin dolu yaşama içgüdüm, karşıdakinin değerli anını zehirler.

Çocuklarımızın yarını için bugünüden vazgeçersek, korktuğumuz başımıza gelir: Temeli ihmal ettiğimizden ötürü çatı yıkılır.

Çocuğun Kendi Olma Hakkı

“Ne gelecek başıma? Nasıl biri olacak?” diye kendi kendimize endişeli bir halde sorarız. Çocuklarımızın bizlerden daha iyi olmasını istiyoruz. Geleceğin mükemmel insanının hayalini kuruyoruz. Fakat yalanlarımızı ortaya çıkarmayı bilelim, güzel sözlerimizin ardına gizlenmiş bencilliğimizi görelim. Görünüşte diğerkâmlık yapıyoruz ama aslında bu kötü bir kandırmaca. Kendi aramızda anlaşılıyor ve uzlaşıyoruz. Çocuklara bizi eleştirme hakkını vermiyoruz ve özelleştiriyoruz. Çocuklarımızı bu savaşa mecbur bıraktığımız halde kendimizi akıyor, kendimizi düzeltme görevinden kaçıyoruz.

Eğitimci, bu yetişkin özelliğini kullanmak için hiç tereddüt etmez: Kendini değil çocukları izler, kendisinininkileri değil onların hatalarını sayar.

Çocuk huzurumuza, ihtiraslarımıza, rahatlığımıza engel olan; bizi tahrik eden ya da sinirlenmemize sebep olan, alışkanlıklarımıza mani olan ya da vaktimizi yiyen her şeye karşı sorumlu tutuluyor. Üstelik çocuğun yanlışlıkla hata yapabilmesi olasılığını göz ardı ediyoruz.

Çocuk bilmiyorsa, yanlış duyduysa, anlamadıysa, söyleneni çarpıttıysa, yanıldıysa, başaramadıysa, bir görevi yerine getiremediyse, bu onun hatası! Başarısızlık durumunda ya da hasta olduğunda da bu onun suçu. Eğer çocuk bizim arzu ettiğimizi gibi yapmıyorsa, sakarsa bu bize göre ihmalkârlık, tembellik, düşüncesizlik, kötü niyetli olmak. Eğer çocuk küçük düşürücü ve imkânsız bir şeyi yapmayı reddediyorsa, bu da onun suçu. Eğer her hareketinden şüpheleniyorsak bu da onun suçu: Kendine çeki düzen vermek için çaba sarf etmek durumunda kalması da onun hatası.

“Gördün mü, isteyince...”

Onu eleştirecek bir şey mutlaka buluyoruz, her zaman daha fazlasını istiyoruz. Uygun zaman geldiğinde bırakmasını biliyor muyuz? Gereksiz gerilimlerden kaçınıyor muyuz? Ortak yaşantımızı kolaylaştırıyor muyuz? İnatçı, yüz buruşturan, huysuz ve karpisli olan biz değil miyiz?

Çocuk bizi rahatsız ettiğinde ve huzurumuzu kaçırdığında dikkatimizi çekiyor. Yalnız bu anları ayırt ediyor ve hatırlıyoruz. Çocuğu sakın, ciddi olduğu ve bir şeye yoğunlaştığı anlarda görmüyoruz. Kendisiyle, dünyayla, Allah'la bütünleştiği özel zamanları göz ardı ediyoruz. Çocuk acılarını ve sevinçlerini, dalga geçilme ya da can sıkıcı yorumlara maruz kalma korkusuyla saklamak zorunda kalır, anlayabilme ve anlaşılma isteğini kalbine gömer, kendini geliştirme kararını susturur. Aydınlatıcı fikirlerini, şaşkınlıklarını, endişelerini, pişmanlıklarını usluca gizleyiverir... Öfkelerini ve isyanını da. Biz onu zıplarken ve alkışlarken görmek isterken, o ise sevimli bir gülüşle bakıverir.

Kötü işler ve kötü çocuklar gürültülüdür, iyiliğin seslerine mani olurlar. Hâlbuki dünyada kötülükten çok iyilik var. İyilik güçlü ve ebedidir. Başarısız olmanın başarmaktan daha kolay olduğunu söylerken yanılıyorz.

Bütün dikkatimizi ve yaratıcılığımızı kötülüğü bulmaya, onu izlemeye, onu ortaya çıkarmaya veriyoruz. Çocukları suçüstünde yakalamaya, kötü bir şeye engel olmaya ya da yaralayıcı şüphelerle itham etmeye çalışıyoruz. (Yaşlanmış insanları futbol oynamasınlar diye gözlüyor muyuz? Peki ya çocukların mastürbasyon yaptıklarını bulma çabamıza ne demeli? Bizimkisi gerçekten de aşagılık bir durum.)

Gürültülü bir şekilde kapatılan kapı, kötü yapılmış bir yatak, rastgele atılmış bir mont, defter üstünde bir leke... Münferit sayarak mutlu olmamız gereken durumlarda, çocukları belki azarlamıyoruz ama öfkemizi de yenemiyoruz. Sadece şikâyet ve kavgalarını duyuyoruz. Kendi aralarındaki özürleri, birbirleri için yaptıkları fedakârlıkları, yardımlaşmalarını, birbirlerinin dertlerine merhem oluşlarını, güzel ve derin bir şekilde örnek oluşlarını gözden geçiriyoruz... En saldırgan çocuklar bile bizi sadece ağlatmazlar, yüzümüzü de güldürebilirler.

Miskin bir halde, hiçbir öğrencinin sıkıntı çıkarmamasını ve bir ders saati içerisindeki 10.000 saniyenin (hesaplayabilirsiniz) hiçbirinin bir değerinden daha zor geçmemesini istiyoruz. Neden bir çocuk bir öğretmene göre yaramazken diğerine göre usuldur? Öğrencilerin güzel zamanlar yaşayabilmesi için kendi istek ve arzularımız doğrultusunda biçilmiş erdem üniformasını giymelerini istiyoruz. Tarihte bundan daha korkunç bir zorbalık var mıdır? Neronlar çoğalmış...

Nasıl ki hastaliksız sağlık olmazsa, kusurlar ve eksiklikler olmadan erdemler ve değerler de olmaz. Hayatları bir peri masalını andıran mutlu ve ayrıcalıklı, kendisine güvenen ve iyi niyetli çocukların sayısı, dünyanın acı gerçeklerini sert ve kuru sözlerle tekrar ettiği, ezici çoğunluğu oluşturan akranlarına nazaran oldukça azdır.

Ev, çocuğun rol modellerini seçtiği tek yer değil. Sofalar, okul bahçeleri, sokaklar var... Çocuk, çevresindekilerin diliyle konuşur, onların fikir ve jestlerini tekrar eder, onları örnek alır. Saf çocuk yoktur, her birisi az ya da çok kirlenmiştir. Aaa! Çocuk çabucak kurtuluyor ve temizleniyor! Tedavi olmasına gerek yok, yıkanması yeterli. Çocuk buna gönüllü olarak kendinden bir şeyler katar ve orada bulunduğu için de mutludur. Her eğitimci, masallardan çıkarılan derslerin sebep olduğu böyle basit zaferlere sevinir. Böylelikle saf ahlakçılara işin kolay olduğu düşüncesini benimsetirler: Kapasitesiz olanlar bundan hoşnut olurlar, kibirli olanlar bütün payı kendilerine çıkarırlar, düz mantıklılar ise her zaman bu şekilde olmadığı için kızmaya ve çocuğu düzeltebilme baha-nesiyle üzerindeki yükü ve sorumluluğu arttırmaya çalışırlar.

Sadece kirlenmiş çocuklar yok, sıyrıkları ve derin yaraları olanlar da var. Bazı sıyrıklar, hiç iz bırakmadan temiz bir sargının altında kendiliğinden kapanıverir. Buna karşın, bazı derin yaralar çok yavaş ve acı verici bir şekilde kapanıverir: Hassas noktaya dokunma hakkına sahip değilizdir.

“Vücut kendini yeniler” der, “ruh da” diye eklemek isteriz.

Çocuk, okulda veya yurttta kaç yara ve bulaşıcı hastalığa yakalanma riskiyle karşı karşıyadır? Zarar vermeyecek ve geçici olsalar bile, kaç tahrik ve fisiltiya maruz kalır? Yatılı okullar sağlıklı, oksijen ve güneş doluyken salgından korkmamak gerekir.

Uzun ve harika iyileşme süreci müthiş bir bilgelikle gerçekleşir. Rahatsız olan her hayati işlev, her zarar görmüş organ normale dönmek ve görevini yerine getirmek için büyük çaba harcar. Bir bitkinin gelişimi inanılmaz mucizeler silsilesidir, insanınki gibi! Kan, salgılar, bezler, kalp, beyin ve solunum takdire şayan gizemlerle doludur! Küçücük bir heyecan, bir çaba ve işte kalp daha güçlü bir şekilde çalışıyor, nabzımız hızlanıyor. Çocuğun ruhu da bu güç ve dinçliği barındırır. Ahlaki dengesi ve şuur açıklığı gerçekten vardır. Çocukların kötülüğe karşı daha korunaksız olduklarını düşünerek hata ediyoruz.

Sağlıklı ve temiz olan coşkulu, ihtiraslı, yaramaz çocuklarla, kinci, asık suratlı, usulca dürtülerine uyup kötü örneği takip eden çocukları çabucak konuvermiş bir teşhisle aynı kefeye koyuyoruz. Deneyimsiz, ihmalkâr ve yüzeysel gözler farkı anlamayarak bu çocuklarla, doğumlarından itibaren kendi seçmedikleri bir yükün altında belleri kırılmış, kötü örneği takip eden çocukları karıştırıyor. Böyle çocuklarla beraber yaşamaya mecbur bırakılan sağlıklı çocuklar da iki kere zarar görürler: Hem suistimale hem de hata yapmaya itilmiş olurlar. Bize gelince, hiçbir fark gözetmeksizin çocukların hepsini suçlamıyor muyuz? Bütün sorumlulukları onlara yüklemiyor muyuz?

“Çocukların hepsi böyle işte! Neyi becerebildikleri ortada!” diye haykırırız.

Hiç şüphesiz bu adaletsizliklerin en büyüğüdür.

Çocukların alkoliklik, şiddet ve delilikten ileri gelen hataları dışarıdan gelen seslerin ürünü değil, bizzat içeride var olan bir sesin ürünüdür. Çocuk

farklı olduğunu, zorlandığını, bir engel yüzünden acı çektiğini fark edince çok karanlık bir an yaşar. Onu lanetleyeceğimizi, kovacağımızı anladığında kötü işleri yapmasını emreden o güce karşı ilk savaş kararını alır. Bazı çocukların - iç huzurun güneşli günlerinde- zahmetsizce ve bedava sahip olduklarını, o yorucu çabaların bir mükâfata olarak kazanır. Kendisine yardım edecek birilerini arar. Size güven duyduğunda, “Bana yardım edin” der, talep eder. Sizinle sırrını paylaşır, hemen düzelmek ister. Bu hızlı hamleyi akıllı bir şekilde frenlemek, çocuğu değişimin uzun ve yorucu yoluna hazırlamak yerine onu beceriksizce acele ettiriyoruz. O bize hatasız bir gün armağan etmişken, biz ise en küçük bir hatada onu dışlıyoruz. Bunun mantığı var mı? Çocuk düzelmeye yolda ilerliyor: Düşebilir, bu doğal bir şey, ayağa kalkacaktır. Bazı zamanlarda da çocukların hareketleri istikrarlı olur, takdir etmesini bilmek gerekir. Ne olursa olsun, imkânları zorlamamalıyız.

İtaatkâr ve erdemle yoğrulmuş öğretmen topluluğu karşısında çocuklar umutsuz, isyankâr ve önemsemez haldeler. Yine de bazen çocuklar son bir ahlaki değeri, azizliği muhafaza ederler: İkiyüzlülükten iğrenme. İşte bu, tam da biz yetişkinlerin yıkmak istediği değerdir. Bu, en vahşi, en korkunç katliamlardan birisi! Çocukların bu duygularını bastırmak ve azizlik kabı içerisinde erimeleri için onlara etmediğimizi bırakmıyoruz... Daha da beteri, bırakın isyanlarını, bunun dile getirilmesini dahi engelliyoruz. Bu çocuklar intikamlarını unutmaz, daha sonraya, şartların uygun olduğu bir zamana erteler. Eğer İyiyeye inanıyorlarsa var olan bu nostaljik olayı en derine gömerler.

“Neden doğmama izin verdiniz? Kim dedi size beni doğurun diye?”

Şimdi de en derin gizeme, en hassas açıklamaya geliyorum. Hatalar ve yanlışlar yalnızca anlayış ve iyi niyet ister. Suç işleyen çocuklar sevgi ister. Kızgınlık dolu isyanları yerindedir. Kolay erdemcilikten kaçmak, çocukların yalnızlık ve lanetlilik kusuruna ortak olmak gerekir. Çocuk, bir gülümsemenin mükâfatını şimdi değilse, ne zaman alacak? İslah evlerindeki durum daha da beter; keyfi yargılamalar, suçların ortaçağdan kalma ceza ve işkenceleri, çocuğun üstüne toplu bir şekilde yüklenmeler, intikam alırcasına horlamalar. Görmüyor musunuz aralarında bulunan iyi çocuklar da kötü olanlar için acı çekiyor? Onların suçu ne?

Doktorların hastalarına ballı şuruplar ve acı karışımlar yazmasından, ateşli hastaları bağlamasından, kan alması ve kasvetli mezar odalarında aç bırakmasından bu yana çok uzun zaman geçmedi. Zenginleri mutlu eder, fakirlerle az ilgilenirlerdi. Ne zaman ki hastaları için doğru isteklerde bulunmaya başladılar, işler değişti. Bu doktorlar, çocukların hareket etmeleri ve ilginç maceralar yaşamalarına imkân vererek, bir işe yarama duygusunu yaşatıp, yıldızların altında yakılan bir kamp ateşinin etrafında onurlu bir hayat için karar verme imkânını temin eden izciliğin kurucusunun (bir general!) yaptığı gibi, çocuklara açık hava ve güneş sağladılar.

Peki, bizim, eğitimciler olarak, rolümüz ne?

Okul duvarlarının ve eğitim malzemelerinin, bahçedeki sessizliğin, çocukların kulaklarının ve yerlerin temizlik bekçisiyiz. Sürünün bir zarar vermesini, etrafa rahatsızlık vermesini önleyen birer çobanız. Önlüklerden ve aşınmış ayakkabılardan sorumlu görevlileriz. Küçük şeylerle uğraşan, cimri yemek dağıtıcılarız.

Tehdit ve uyarıları sıralıyoruz. Ucuz ahlak dersleri veriyoruz. Çocukları uyandırmak, beslemek, mutlu etmek yerine; bilinçsizce sindiriyor, ruhlarını karartıyor, uyutuyoruz. Ucuz erdem temsilcileri olarak görevimiz çocuklara saygı ve tevazu kavramlarını öğretmek, ebeveynleri etkilemek ve güzel hislerini okşamaktır. Çocukları sayısal bir değer, bir arzu, bir güç ve bir yasa mevzusu olarak gören zihniyetimizi saklayarak, öğretmenin az bir maaş karşılığında sağlam bir gelecek yaratmasını bekliyoruz.

Doktor çocuğu ölümden kurtarabilir. Bir eğitimcinin görevi ise, çocuğun yaşamasına imkân vermek ve çocuğun kendi olma hakkını temin etmektir.

Bazı bilim adamları, çocuğun sahip olduğu psikolojik yapının yetişkinle-rinkinden farklı olmadığını ama daha düşük seviyeli, zayıf olduğu düşüncesini savunmaktadır. Sanki biz yetişkinler, her birimiz dahiyiz! Bu araştırmacılara göre, çocuk yanıltıcı hayal gücüyle dikkati dağılmış, içgüdü ve arzularının kar-maşasında hata yaparken, yetişkin ise mantıklı bir varlık olarak karakter ve belirli bir ahlak yapısına sahiptir.

Aslında içimizde müthiş bir karışıklık var. İnsan bilinci ve psikolojisi, geri kalmış fikir ve inanışlardan etkilenmiş bir halde, önyargı ve korkularla dolu. Anne ve baba olarak davranışlarımız bilinçsizce. Sorumsuz bir hayat sürüyoruz. Yetişkin olmak, ihmalkârlık, tembellik, dar görüşlü inatçılık, dü-şüncesizlik, budalalık, delilik ve aşırılık demektir.

Çocuğun ciddiyeti, bilgeliği ve dinginliği ile ne büyük bir fark var! Onun güvenilir sözleri, tecrübesi, oturmuş ve mantıklı fikirleri, isteklerini incelik dolu bir şekilde mütevazı hale getirmesi, ince hissiyatı, o yanılmaz adalet duygusu!

Duru gözleri, pürüzsüz şakakları, taze çabaları ve güveni için saygı iste-yelim. Neden fersiz bakışlar, buruşuk alınlar, beyazlamış saçlar, bükük beller daha fazla saygıyı hak ediyor ki?

Güneşin doğuşu ve batışı var. Sabah ve akşam ibadeti var. Nefes almak ve vermek var. Kalbin kasıldığı ve rahatladığı zaman var... Yeni bir nesil yetişi-yor, yeni bir dalga büyüyor. Yetenekleri ve kusurlarıyla yürüyor: Ona daha iyi olabilmesi için gerekli şartları sağlayın.

Kalıtsal hastalıkları yenemeyiz, buğday tarlasındaki çiçeklerin birer ba-şğa dönüşmelerini beklemiyoruz. Mucize yaratanlar, yaygaracı şarlatanlar değiliz. İkiyüzlü mükemmel çocuk rüyamızdan vazgeçiyoruz.

İşte isteklerimiz: açlığı, soğuğu, rutubeti, kirli havayı, yer darlığını, sıkı-sıklığı yok etmek.

Hasta ve engelli çocukların sebebi sizsiniz, salgınlara ve isyanlara uygun ortamları yaratan sizsiniz: Bu, sizin düşüncesizliğiniz, mantıksızlığınız, muha-keme yoksunluğunuz!

Dikkat! Dünyamız büyük bir ilkelik ile şekilleniyor: *l'homo rapax*, aç-gözlü, bencil insan. İnsan kendi yasalarını kendi koyuyor. En zayıflara verdiği ayrıcalıklar, büyüklerine olan saygısı ya da kadınların özgürlüğü, çocuklara yönelik iyiliği yalnızca yalandan ibaret. Gerçek duygular kimsesiz çocuklarla dolu sokaklarda geziniyor. Çocuklar duyguların şairi, düşünürü ve prensidir.

O beyaz, ışık saçan, lekesiz, kutsal çocukluğa

Saygı duyulmasını, hiç olmazsa alçak gönüllülük gösterilmesini, istiyorum.